

Startside>Dine rettigheder>Ofre for forbrydelser>Ofres rettigheder i hvert enkelt land

Uhrien oikeudet jäsenmaittain

Finland

Sinua pidetään **rikoksen uhrina**, jos olet joutunut sellaisen teon tai laiminlyönnin kohteeksi, jota pidetään Suomen lain mukaan rikoksena. Rikoksen uhrina sinulla on tiettyjä oikeuksia oikeudenkäynnissä, ennen sitä ja sen jälkeen.

Suomessa rikosprosessi alkaa esitutkinnalla, jonka toimittaa yleensä poliisi. Tässä vaiheessa selvitetään onko rikos todella tapahtunut, missä olosuhteissa se on tehty ja keitä eri osapuolet ovat. Esitutkinnassa arvioidaan myös rikoksella aiheutettu vahinko ja sinun vaatimuksesi rikoksen tekijältä.

Jos rikoksesta on riittävä näyttö, syyttäjä nostaa syytteen ja vie jutun tuomioistuimeen. Oikeudenkäynnin aikana tuomioistuin arvioi todisteet ja tuomitsee epäillyn joko syylliseksi rikokseen tai toteaa hänet syyttömäksi. Rikosprosessi voi jatkua, jos joku osapuolista valittaa tuomiosta ylempään oikeusasteeseen.

Tarvittavat tiedot löytyvät alla olevien linkkien kautta

1 - Rikoksen uhrin oikeudet

2 - Rikosilmoituksen tekeminen ja rikoksen uhrin oikeudet rikostutkinnan tai oikeudenkäynnin aikana

3 - Rikoksen uhrin oikeudet oikeudenkäynnin jälkeen

4 - Korvaus

5 - Rikoksen uhrin oikeus saada tukea ja apua

Päivitetty viimeksi: 17/06/2020

Tämän sivuston eri kieliversioita ylläpitävät asianomaiset jäsenvaltiot. Käännökset on tehty Euroopan komissiossa. Muutokset, joita jäsenvaltiot ovat saattaneet tehdä tekstin alkuperäisversioon, eivät välttämättä näy käännöksissä. Euroopan komissio ei ole vastuussa tässä asiakirjassa esitetyistä tai mainituista tiedoista. Ks. oikeudellinen huomautus, josta löytyvät tästä sivustosta vastaavan jäsenvaltion tekijänoikeussäännöt.

1 - Rikoksen uhrin oikeudet

Mitä tietoja rikoksen uhri saa viranomaisilta (esim. poliisilta tai syyttäjältä), jo ennen kuin rikosilmoitus on tehty?

Oikeusministeriön julkaisemaan [Tietoa rikoksen uhrin oikeuksista -esitteeseen](#) on koottu asioita, joista uhrilla on oikeus saada viranomaisilta tietoa. Esitteessä kerrotaan lyhyesti muun muassa rikosilmoituksen tekemisestä, uhrien tukipalveluista, oikeudellisesta avusta, mahdollisuudesta saada suojelua, korvausten hakemisesta, oikeudesta tulkkaukseen ja asiakirjojen käännöksiin sekä rikosasioiden sovittelusta. Tulostettava esite on tarkoitettu uhreille jaettavaksi ja tiedottamisen tueksi etenkin poliisin ja muiden esitutkintaviranomaisten toiminnassa. Esitettä voivat käyttää myös oikeusviranomaiset, uhrien tukipalvelut ja muut uhreja kohtaavat tahot.

Uhrille annettavat tiedot voivat vaihdella uhrin tarpeiden, henkilökohtaisten olosuhteiden ja rikoksen luonteen mukaan.

Rikoksen uhri (unionin kansalainen tai unionin ulkopuolisen maan kansalainen) ei asu maassa, jossa rikos tapahtui. Miten hänen oikeuksiaan suojellaan?

Uhri voi saada tukea ja neuvontaa uhrien tukipalveluista, vaikka rikos olisi tehty toisessa valtiossa. Jos uhri on joutunut rikoksen kohteeksi toisessa EU-valtiossa, esitutkintaviranomainen voi tietyissä tilanteissa siirtää sille tehdyn rikosilmoituksen tai aloittamansa esitutkinnan toisen EU-valtion viranomaiselle. Rikosilmoituksen siirtäminen edellyttää muun muassa, että rikos on vakava tai että uhri ei ole voinut tehdä rikosilmoitusta tekopaikan valtiossa. Vakavissa rikoksissa siirtoa harkitaan myös EU:n ulkopuolelle.

Ihmiskaupan uhrilla on oikeus ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän palveluihin, vaikka rikos olisi tapahtunut toisessa valtiossa. Syyttäjä tekee ratkaisun siitä, aloitetaanko epäillystä ihmiskaupparikoksesta esitutkintaa Suomessa vai ei.

Mitä tietoja hänelle annetaan, jos hän tekee rikosilmoituksen?

Poliisi ja muut esitutkintaviranomaiset antavat uhrille tietoja uhrien tukipalveluista, rikosilmoituksen tekemisestä, oikeudellisesta avusta, mahdollisuudesta saada suojelua, korvausten hakemisesta, oikeudesta tulkkaukseen ja käännöksiin, rikosasioiden sovittelusta, oikeudesta saada asian käsittelyä koskevia tietoja, oikeudesta saada tietoa vangin tai tutkintavangin vapautumisesta, viranomaisen menettelystä kantelemisesta ja menettelyistä uhrin joutuessa rikoksen kohteeksi muussa kuin asuinvaltiossaan sekä yhteystiedot asiaa koskevia yhteydenottoja varten. Näistä oikeuksista kerrotaan [Tietoa rikoksen uhrin oikeuksista -esitteessä](#).

Rikosilmoituksen jättämisen yhteydessä edellä mainittuja tietoja ei välttämättä anneta, etenkin jos ilmoitus tehdään sähköisesti. Siinä vaiheessa, kun poliisi kuulee uhrin, hän samalla tiedottaa mainituista oikeuksista. Esitutkintaviranomainen lähettää uhrille myös aina tiedon esitutkinnan aloittamatta jättämisestä, sen keskeyttämisestä tai päättämisestä.

Onko rikoksen uhrilla oikeus maksuttomiin käännös- ja tulkkauspalveluihin (poliisin tai muiden viranomaisten kanssa asioidessa tai rikostutkinnan ja oikeudenkäynnin aikana)?

Jokaisella on oikeus käyttää esitutkinnassa ja oikeudenkäynnissä suomea tai ruotsia. Saamelaisilla on kotiseutualueellaan oikeus käyttää saamen kieltä. Viranomaisen on tarvittaessa järjestettävä tulkkaus. Muunkielisen uhrin on saatava käyttää kaikissa rikoksen selvittämiseen liittyvissä tilanteissa kieltä, jota hän osaa. Tarvittaessa viranomaisen on järjestettävä uhrille tulkkaus jollekin hänen osaamalleen kielelle. Tulkkauksen järjestämisestä on huolehdittava esitutkinnassa ja oikeudenkäynnissä myös silloin, kun uhri on viittomakielinen tai tulkkaus on uhrin aisti- tai puhevian takia tarpeen. Tulkilla on vaihtoehtoisuus. Tulkin palkkion maksaa valtio.

Uhri voi pyytää käännöstä tietyistä keskeisistä asiakirjoista. Käännös voidaan antaa suullisesti, kun oikeusturva ei vaadi asiakirjan kääntämistä kirjallisesti. Joissakin tapauksissa uhrille voidaan kääntää asiakirjan osa tai asiakirjasta tehty yhteenveto.

Esitutkinnassa uhri voi saada käännöksen rikosilmoituksen kirjallisesta vahvistuksesta, päätöksestä lopettaa esitutkinta ja tarvittaessa muusta asian kannalta olennaisesta asiakirjasta. Syyttäjältä uhri voi saada käännöksen päätöksestä olla nostamatta syytettä.

Tuomioistuimessa uhri voi saada käännöksen tuomiosta, istunnon aikaa ja paikkaa koskevasta ilmoituksesta sekä tarvittaessa muusta asian kannalta olennaisesta asiakirjasta.

Miten viranomaiset huolehtivat siitä, että rikoksen uhri ymmärtää heitä ja he uhrin (jos kyseessä on lapsi tai vammainen henkilö)?

Viranomaisen on huolehdittava tulkkauksen järjestämisestä esitutkinnassa ja oikeudenkäynnissä silloin, kun uhri on viittomakielinen tai tulkkaus on uhrin aisti- tai puhevian takia tarpeen.

Tietoa rikoksen uhrin oikeuksista –esite on laadittu myös selkokielellä. Jos joudut rikoksen uhriksi – esite on julkaistu sekä selkokielellä että viittomakielellä.

Lapsiin kohdistuneiden rikosten tutkijat ovat saaneet erikoiskoulutuksen, jossa käsitellään muun muassa lapsen kohtaamista ja kuulemista rikosprosessissa. Tietyissä tapauksissa lapsen kuulemisen voi hoitaa myös lasten haastatteluihin erikoistunut psykologi.

Rikoksen uhrin tukipalvelut

Mitä kautta uhri voi saada tukea?

Uhri voi tarvita lääkärin apua tai muita sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita, kuten sosiaalipäivystystä, sairaalahoitoa sekä fyysistä ja psyykkistä kuntoutusta. Uhri voi käyttää näitä palveluja samoilla edellytyksillä kuin muut asiakkaat. Monet järjestöt tarjoavat rikoksen uhreille tukea, neuvontaa ja ohjausta. Rikosuhripäivystys antaa kaikenlaisiin rikoksiin ja rikosprosessiin liittyvää apua sekä uhrin oikeuksien käyttämisen kannalta olennaista neuvontaa. Lähisuhdeväkivallan uhrin voivat saada suojaa ja tukea turvakodeista. Joillakin paikkakunnilla on tarjolla erityistukea seksuaalirikoksen uhreille ja maahanmuuttajataustaisille naisille. Ihmiskaupan uhreille on erillinen auttamisjärjestelmä, johon he voivat päästä tietyillä edellytyksillä.

Uhri voi ottaa tukipalveluihin yhteyttä, vaikka ei tekisikään rikosilmoitusta. Jos uhri antaa luvan, poliisi tai muu esitutkintaviranomainen voi välittää hänen yhteystietonsa tukipalveluun, josta otetaan häneen yhteyttä.

Ohjaako poliisi uhrin automaattisesti tukipalvelujen piiriin?

Poliisi välittää uhrin suostumuksella hänen yhteystietonsa tukipalvelujen tarjoajalle, jos uhri on erityisen suojelun tarpeessa tai jos rikoksen luonne tai uhrin henkilökohtaiset olosuhteet sitä muuten edellyttävät. Poliisin tulee kertoa ihmiskaupan uhrille tarkoitusta avusta ja esittää uhria hänen suostumuksellaan ihmiskaupan uhrin auttamisjärjestelmään.

Miten rikoksen uhrin yksityisyyttä suojellaan?

Uhrin yksityisyyden suojaamiseksi tuomioistuin voi tietyin edellytyksin käsitellä asian ilman yleisön läsnäoloa sekä määrätä oikeudenkäyntiasiakirjat ja tuomion tarpeellisin osin salassa pidettäviksi. Uhri voi pyytää tätä tuomioistuimelta. Tuomioistuin voi joissakin asioissa määrätä myös uhrin henkilöllisyyden pidettäväksi salassa. Tällaisia asioita ovat esimerkiksi seksuaalirikokset.

Edellyttääkö tukipalvelujen saaminen rikosilmoituksen tekemistä?

Ei edellytä.

Uhrin henkilökohtainen suojele, jos häntä uhkaa vaara

Millaista suojelua on saatavissa?

Uhria voidaan joissakin tapauksissa kuulla oikeudenkäynnissä näkösuojan takaa, videoyhteyden avulla taikka ilman syytetyn tai yleisön läsnäoloa. Uhrin kuulustelu voidaan joissakin tapauksissa tallentaa videolle ja tallennetta käyttää todisteena oikeudenkäynnissä, esimerkiksi silloin, jos uhri on alle 18-vuotias. Uhrin yksityisyyden suojaamiseksi tuomioistuin voi tietyin edellytyksin käsitellä asian ilman yleisön läsnäoloa sekä määrätä oikeudenkäyntiasiakirjat ja tuomion tarpeellisin osin salassa pidettäviksi. Uhri voi pyytää tätä tuomioistuimelta. Tuomioistuin voi joissakin asioissa määrätä myös uhrin henkilöllisyyden pidettäväksi salassa. Tällaisia asioita ovat esimerkiksi seksuaalirikokset.

Tuomioistuin harkitsee oikeudenkäynnin järjestelyt ja suojelutoimenpiteet aina tapauskohtaisesti ottaen huomioon sen, ettei puolustukselle kuuluvia oikeuksia rajoiteta. Tuomioistuimen ratkaisu voi siten poiketa aiemmin tehdystä arviosta.

Vakavissa uhkatilanteissa uhri voi hakea yhteystietojen salaamista, turvakieltoa, lähestymiskieltoa taikka jopa nimen tai henkilötunnuksen muuttamista. Uhri voidaan vakavimmissa tilanteissa ottaa todistajansuojeluohjelmaan. Lisätietoja näistä saa viranomaisilta tai tukipalveluista. Jos lähestymiskiellon suojaama henkilö muuttaa toiseen EU-valtioon ja kokee tarvitsevansa suojaa myös siellä, hän voi pyytää lähestymiskiellon määränneeltä tuomioistuimelta eurooppalaista suojelumääräystä.

Lähisuhdeväkivallan uhrille tai uhan alla elävälle henkilölle voidaan laatia viranomaisyhteistyössä turvasuunnitelma osana moniammatillista riskinarviointia (ns. Marak-malli).

Ihmiskaupan uhrilla on oikeus turvalliseen majoitukseen, mikä voi tarkoittaa tarvittaessa erityisiä ja eritasoisia turvajärjestelyjä asumisen turvallisuuden takaamiseksi. Vakavimmissa tilanteissa ihmiskaupan uhrin turvallisuus voidaan taata erityisessä turvallisen majoituksen yksikössä, lisäksi voidaan hankkia teknisiä laitteita tai vartiointipalvelua. Kaikkien vakavimmissa tilanteissa myös ihmiskaupan uhri voidaan ottaa todistajansuojeluohjelmaan. Ihmiskaupan uhrin auttamisjärjestelmä on viranomaistoimintaa ja auttamisjärjestelmä tekee tarvittaessa yhteistyötä poliisin kanssa uhrin suojelemiseksi.

Kuka suojelua antaa?

Poliisi arvioi uhrin suojelutarpeen ja tarvittavat toimenpiteet uhkatilanteissa. Suojelusta päättävä viranomainen riippuu siitä, mistä toimenpiteestä on kysymys (ks. edellä). Lisätietoja suojelutoimenpiteistä saa viranomaisilta tai uhrin tukipalveluista.

Arvioidaanko uhrin tilannetta sen selvittämiseksi, voiko rikoksentehtijä aiheuttaa hänelle lisävahinkoa?

Viranomaiset arvioivat uhrin erityiset suojelutarpeet esitutkinnassa ja oikeudenkäynnissä sekä näissä tarvittavat suojelutoimenpiteet. Suojelutoimenpiteiden tarkoituksena on suojella uhria lisäkärsimyksiltä, pelottelulta tai kostotoimilta esitutkinnan ja oikeudenkäynnin aikana. Arviointi tehdään yhteistyössä uhrin kanssa ja siinä otetaan huomioon uhrin henkilökohtaiset ominaisuudet, olosuhteet ja rikoksen laatu.

Arvioidaanko uhrin tilannetta sen selvittämiseksi, voiko hänelle aiheutua lisävahinkoa rikosoikeudenkäyntimenettelyn vuoksi (rikostutkinnan ja oikeudenkäynnin aikana)?

Viranomaiset arvioivat uhrin erityiset suojelutarpeet esitutkinnassa ja oikeudenkäynnissä sekä näissä tarvittavat suojelutoimenpiteet. Suojelutoimenpiteiden tarkoituksena on suojella uhria lisäkärsimyksiltä, pelottelulta tai kostotoimilta esitutkinnan ja oikeudenkäynnin aikana. Arviointi tehdään yhteistyössä uhrin kanssa ja siinä otetaan huomioon uhrin henkilökohtaiset ominaisuudet, olosuhteet ja rikoksen laatu.

Millaista suojelua erittäin haavoittuvassa asemassa olevat uhrin voivat saada?

Vakavissa uhkatilanteissa uhri voi hakea yhteystietojen salaamista, turvakieltoa, lähestymiskieltoa taikka jopa nimen tai henkilötunnuksen muuttamista. Vakavimmissa tapauksissa uhri voidaan ottaa todistajansuojeluohjelmaan. Lisätietoja näistä saa viranomaisilta tai tukipalveluista.

Onko alaikäisillä uhreilla erityisiä oikeuksia?

Alaikäiset (alle 18-vuotiaat) ovat haavoittuvia uhreja ja voivat sen vuoksi tarvita erityisiä suojelutoimenpiteitä. Alaikäistä uhria voidaan suojella esimerkiksi siten, että hänen kuulustelunsa tallennetaan esitutkinnassa videolle ja tallennetta käytetään todisteena oikeudenkäynnissä. Alaikäisellä rikoksen uhrilla voi olla oikeus oikeudelliseen avustajaan valtion varoista. Jos lapsen huoltaja on epäillynä lapsen kohdistuneesta rikoksesta, tulee lapselle määrätä myös edunvalvojan sijainen rikosprosessiin.

Alaikäisellä ihmiskaupan uhrilla on oikeus ihmiskaupan uhrin auttamisjärjestelmän palveluihin. Ihmiskaupan uhriksi joutuneelle lapselle, jolla ei ole oleskelulupaa määrätään aina edustaja, jos hän on Suomessa ilman huoltajaa tai muuta laillista edustajaa. Ihmiskaupan uhriksi joutuneelle lapselle, joka on Suomen kansalainen tai jolla on oleskelulupa, voidaan määrätä edunvalvojan sijainen. Ihmiskaupan uhriksi joutuneella alaikäisellä uhrilla on oikeus oikeusavustajaan valtion varoista, mikäli rikoksen esitutkinta aloitetaan Suomessa.

Kun rikos johtaa uhrin kuolemaan, mitkä ovat perheenjäsenten oikeudet?

Kun rikos johtaa uhrin kuolemaan, laissa määritellyt uhrin perheenjäsenet ovat asianomistajan eli rikoksen uhrin asemassa. Heillä on tällöin samat asianomistajan oikeudet kuin muilla rikoksen uhreilla.

Mitkä ovat rikoksen uhrin perheenjäsenten oikeudet?

Myös uhrin perheenjäsenillä on mahdollisuus käyttää uhrin tukipalveluja.

Ihmiskaupan uhrin auttamisjärjestelmään voidaan ottaa myös ihmiskaupan uhriksi joutuneen henkilön Suomessa oleva alaikäinen lapsi.

Voiko rikoksen uhri osallistua sovitteluun? Millä ehdoin? Onko rikoksen uhri turvassa sovittelun aikana?

Rikosasioita voidaan sovittaa, jos sekä uhri että epäilty suostuvat siihen. Lisäksi edellytetään, että epäilty vahvistaa pääasiat tapahtumien kulusta ja että sovittelu on uhrin edun mukaista. Sovittelu on maksutonta, luottamuksellista ja aina vapaaehtoista, ja sen voi myös halutessaan lopettaa kesken missä vaiheessa tahansa. Koulutetut, vapaaehtoiset sovittelijat auttavat rikosasian osapuolia keskustelemaan tapahtuneesta ja sopimaan rikoksesta aiheutuneiden haittojen hyvittämisestä ja vahinkojen korvaamisesta uhrille. Palvelua saa sovittelutoimistoista kaikkialla maassa.

Sovitteluun osallistuvilla osapuolilla on pääsääntöisesti oikeus käyttää sovittelutapaamisissa avustajaa tai tukihenkilöä. Sovittelijat ammattihenkilöstön ohjauksessa arvioivat ja varmistavat konfliktin osapuolten turvallisen kohtaamisen ja tarvittaessa keskeyttävät prosessin. Sovittelu tulee keskeyttää, jos osapuoli peruuttaa suostumuksen tai on syytä epäillä, ettei suostumus ole vapaaehtoinen.

Missä rikoksen uhrin oikeuksia koskeva laki on saatavilla?

Keskeisiä uhrin oikeuksia rikosoikeudellisessa menettelyssä koskevia lakeja ovat esitutkintalaki (805/2011) ja laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa (689/1997). Ihmiskaupan uhrin oikeudesta auttamistoimiin säädetään laissa kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta (746/2011). Nämä ja muut lait löytyvät verkosta <https://finlex.fi/fi/>.

Päivitetty viimeksi: 14/10/2018

Tämän sivuston eri kieliversioita ylläpitävät asianomaiset jäsenvaltiot. Käännökset on tehty Euroopan komissiossa. Muutokset, joita jäsenvaltiot ovat saattaneet tehdä tekstin alkuperäisversioon, eivät välttämättä näy käännöksissä. Euroopan komissio ei ole vastuussa tässä asiakirjassa esitetyistä tai mainituista tiedoista. Ks. oikeudellinen huomautus, josta löytyvät tästä sivustosta vastaavan jäsenvaltion tekijänoikeussäännöt.

2 - Rikosilmoituksen tekeminen ja rikoksen uhrin oikeudet rikostutkinnan tai oikeudenkäynnin aikana

Oikeudenkäynnissä uhri on asianosainen, jos hänellä on rikoksen johdosta rangaistus- tai korvausvaatimuksia. Uhria voidaan myös kuulla todistelutarkoituksessa.

Jos syyttäjä on päättänyt olla nostamatta asiassa syytettyä, uhri voi käyttää ns. toissijaista syyteoikeuttaan ja nostaa itse syytteen rikoksesta

Miten rikosilmoitus tehdään?

Rikosilmoituksen voi tehdä esimerkiksi poliisille rikospaikalla, menemällä poliisiasemalle sekä vähäisissä rikoksissa myös internetissä tai puhelimitse. Uhrilla on oikeus saada tekemästään rikosilmoituksesta kirjallinen vahvistus.

Mistä voi selvittää, miten asia etenee?

Poliisi antaa uhrille yhteystiedot asiaa koskevia yhteydenottoja varten.

Onko rikoksen uhrilla oikeus saada oikeusapua (rikostutkinnan tai oikeudenkäynnin aikana)? Millä ehdoin?

Uhrilla on oikeus käyttää oikeudellista avustajaa rikosilmoituksen tekemisessä, kuulustelussa ja oikeudenkäynnissä. Avustajana saa toimia asianajaja, julkinen oikeusavustaja tai luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja.

Pieni- ja keskituloisilla voi olla mahdollisuus saada valtion oikeusapua. Tällöin avustajan palkkion maksaa osaksi tai kokonaan valtio. Oikeusapua voi hakea oikeusaputoimistosta tai käyttäen sähköistä asiointipalvelua. Uhri voi myös pyytää asianajo- tai lakiasiantoimistoa hakemaan oikeusapua hänen puolestaan. Tuomioistuin voi määrätä uhrille oikeudenkäyntiavustajan ja tukihenkilön, jos kyseessä on lähisuhdeväkivalta, seksuaalirikos tai uhrin henkeen, terveyteen tai vapauteen kohdistuva vakava rikos. Tällöin valtio maksaa palkkion uhrin tuloista riippumatta.

Voiko rikoksen uhri saada korvauksia kuluista (jotka aiheutuvat osallistumisesta rikostutkintaan/oikeudenkäyntiin)? Millä ehdoin?

Jos rikoksen uhri kutsutaan asian selvittämiseksi tuomioistuimeen, hänellä on oikeus saada valtion varoista korvausta oikeuteen saapumisesta aiheutuneista kustannuksista. Uhrille voidaan maksaa päivärahaa sekä korvausta matkakustannuksista ja taloudellisesta menetyksestä.

Jos asian käsittely päätetään lopettaa ennen kuin asia menee tuomioistuimen käsiteltäväksi, voiko uhri hakea tällaiseen päätökseen muutosta?

Syyttäjän päätöksestä jättää syyte nostamatta uhri voi kannella valtakunnansyyttäjälle, jolla on oikeus ottaa asia uuteen syyteharkintaan.

Voiko uhri osallistua oikeudenkäyntiin?

Kyllä, uhri voi halutessaan osallistua oikeudenkäyntiin asianosaisena. Oikeudenkäynnissä uhri on asianosainen, jos hänellä on rikoksen johdosta rangaistus- tai korvausvaatimuksia. Uhri voi yhtyä syyttäjän rangaistusvaatimukseen tai vaatia muuta rangaistusta. Uhri voi esittää vastaajalle korvausvaatimuksia itse tai syyttäjä on voinut ottaa ne ajaakseen hänen puolestaan.

Millä on uhrin virallinen rooli oikeudenkäynnissä? Onko hän esimerkiksi uhri, todistaja, asianosainen vai toissijaisen syyteoikeuden käyttäjä? Voiko hän valita roolinsa itse?

Oikeudenkäynnissä uhri on asianosainen, jos hänellä on rikoksen johdosta rangaistus- tai korvausvaatimuksia. Uhria voidaan myös kuulla todistelutarkoituksessa.

Jos syyttäjä on päättänyt olla nostamatta asiassa syytettyä, uhri voi käyttää ns. toissijaista syyteoikeuttaan ja nostaa itse syytteen rikoksesta.

Mitä oikeuksia ja velvollisuuksia tähän rooliin liittyy?

Uhri voidaan velvoittaa saapumaan tuomioistuimeen henkilökohtaisesti, jos hänen kuulemisensa on asian selvittämiseksi tarpeen. Tällöin uhrilla on oikeus saada valtion varoista korvausta oikeuteen saapumisesta aiheutuneista kustannuksista.

Oikeudenkäynnissä uhri on velvollinen pysymään totuudessa.

Voiko uhri antaa oikeudenkäynnin aikana lausuman tai esittää todisteita? Millä ehdoin?

Jos uhri on oikeudenkäynnissä asianosainen, hänellä on oikeus esittää asiassa todistelua. Pääkäsittelyssä hän voi esittää vaatimuksensa ja niiden perustelut, todisteensa sekä loppulausuntonsa, jossa hän voi esittää käsityksensä vastaajan syyllisyydestä ja rikoksen seuraamuksesta.

Mitä tietoja uhrille annetaan oikeudenkäynnin aikana?

Uhri kutsutaan pääkäsittelyyn, jos hänen kuulemisensa on asian selvittämiseksi tarpeen tai jos hän on tuomioistuimelle ilmoittanut esittävänsä vaatimuksia, joita syyttäjä ei aja.

Uhrilla on oikeus saada pyynnöstään tieto tuomioistuin käsittelyn ajasta ja paikasta sekä rikosasiassa annetusta tuomiosta.

Voiko rikoksen uhri tutustua oikeudenkäyntiasiakirjoihin?

Kyllä voi. Jos uhri on oikeudenkäynnissä asianosainen, hänellä on samanlainen oikeus tiedonsaantiin oikeudenkäyntiasiakirjoista kuin rikoksesta syytetyllä. Asianosaisilla on yleensä oikeus saada tietoa myös sellaisista oikeudenkäyntiasiakirjoista, jotka eivät ole julkisia.

Päivitetty viimeksi: 14/10/2018

Tämän sivuston eri kieliversioita ylläpitävät asianomaiset jäsenvaltiot. Käännökset on tehty Euroopan komissiossa. Muutokset, joita jäsenvaltiot ovat saattaneet tehdä tekstin alkuperäisversioon, eivät välttämättä näy käännöksissä. Euroopan komissio ei ole vastuussa tässä asiakirjassa esitetyistä tai mainituista tiedoista. Ks. oikeudellinen huomautus, josta löytyvät tästä sivustosta vastaavan jäsenvaltion tekijänoikeussäännöt.

3 - Rikoksen uhrin oikeudet oikeudenkäynnin jälkeen

Voiko tuomioistuimen päätökseen hakea muutosta?

Käräjäoikeuden tuomiosta voi valittaa hovioikeuteen. Pääsääntöisesti tarvitaan jatkokäsittelylupa, jotta hovioikeus ottaisi asian täysimittaiseen käsittelyyn.

Hovioikeuden tuomioon voi hakea muutosta korkeimmalta oikeudelta. Korkeimpaan oikeuteen valitettaessa tarvitaan valituslupa, joka myönnetään vain laissa säädetyillä edellytyksillä.

Mitkä ovat uhrin oikeudet tuomion antamisen jälkeen?

Joissakin vakavissa rikoksissa uhrilla on oikeus pyynnöstä saada ilmoitus vangin tai tutkintavangin vapautumisesta (ks. jäljempänä).

Onko uhrilla oikeus saada tukea tai suojelua oikeudenkäynnin jälkeen? Kuinka kauan?

Uhrien tukijärjestöt antavat tarvittaessa tukea ja neuvontaa myös oikeudenkäynnin jälkeen.

Tuen kestoa ei ole rajattu. Lähisuuhdeväkivaltatapauksissa moniammatillisen riskinarvioinnin yhteydessä laaditaan turvasuunnitelma, joka ei ole yhteydessä oikeudenkäynnin päättymiseen.

Uhrin oikeus ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän erityisiin auttamistoimiin päättyy, mikäli rikosprosessi päättyy siihen, ettei ketään tuomita lainvoimaisella tuomioistuimen päätöksellä ihmiskaupparikoksesta.

Mitä tietoja uhrille annetaan siinä tapauksessa, että rikosentekijä tuomitaan?

Rikoksen uhrilla on oikeus saada pyynnöstään tieto rikosasiassa annetusta tuomiosta. Tuomiosta ilmenee, mihin rangaistukseen syytetty tuomitaan, esim. tuomitun vankeusrangaistuksen pituus.

Rikosasian asianosaisille annetaan toimituskirjana kopio tuomiosta. Uhrille ei anneta tietoa siitä, mihin vankilaan tekijä mahdollisesti sijoitetaan.

Ilmoitetaanko uhrille, jos rikosentekijä vapautuu (myös ennen määräaikaa tai ehdonalaisen) tai pakenee vankilasta?

Joissakin vakavissa rikoksissa uhrilla on oikeus pyynnöstä saada ilmoitus vangin tai tutkintavangin vapauttamisesta, karkaamisesta ja tietyin edellytyksin muusta vankilasta poistumisesta. Jos uhri haluaa saada ilmoituksen, hänen on kerrottava siitä esitutkintaviranomaiselle tai syyttäjälle.

Esitutkintaviranomainen antaa tarkempia tietoja asiasta.

Tiedon saaminen edellyttää, ettei ilmoittamisesta arvioida aiheutuvan vaaraa vangin tai tutkintavangin hengelle tai terveydelle.

Voiko uhri osallistua vapauttamista tai ehdonalaisen pääsyä koskevien päätösten tekemiseen? Voiko uhri esimerkiksi antaa tässä yhteydessä lausunnon tai hakea päätöksiin muutosta?

Uhrilla ei ole tällaista oikeutta.

Päivitetty viimeksi: 14/10/2018

Tämän sivuston eri kieliversioita ylläpitävät asianomaiset jäsenvaltiot. Käännökset on tehty Euroopan komissiossa. Muutokset, joita jäsenvaltiot ovat saattaneet tehdä tekstin alkuperäisversioon, eivät välttämättä näy käännöksissä. Euroopan komissio ei ole vastuussa tässä asiakirjassa esitetyistä tai mainituista tiedoista. Ks. oikeudellinen huomautus, josta löytyvät tästä sivustosta vastaavan jäsenvaltion tekijänoikeussäännöt.

4 - Korvaus

Miten uhri voi hakea vahingonkorvausta rikosentekijältä? (esim. viemällä asian oikeuteen, nostamalla vahingonkorvauskanteen tai aloittamalla liitännäismenettelyn)

Rikoksesta aiheutuvat korvausvaatimukset käsitellään yleensä rikosasian käsittelyn kanssa samassa oikeudenkäynnissä. Korvausten vaatimisesta on ilmoitettava esitutkinnassa poliisille tai viimeistään tuomioistuimessa.

Voit pyytää, että syyttäjä esittää rikokseen perustuvat korvausvaatimuksesi oikeudessa. Tästä on hyvä ilmoittaa jo poliisille esitutkinnassa. Syyttäjä voi ajaa korvausvaatimusta puolestasi, jos asia on yksinkertainen ja selvä. Jos syyttäjä ei esitä korvausvaatimusta, hän ilmoittaa siitä sinulle kirjallisesti.

Voit myös itse ajaa vahingonkorvausvaatimustasi tuomioistuimessa rikosasian käsittelyn yhteydessä. Tehtävän voi puolestasi hoitaa oikeudellinen avustaja. Korvausvaatimusten käsittely voidaan tarvittaessa erottaa omaksi oikeudenkäynnikseen. Voit myös itse ajaa korvausvaatimuksia erillisenä siviiliasiana. Jollei korvausvaatimuksia käsitellä rikosasian käsittelyn yhteydessä, asian käsittelystä peritään oikeudenkäyntimaksu.

Tuomioistuin on määrännyt rikosentekijän maksamaan uhrille vahingonkorvausta. Miten uhri voi varmistaa, että rikosentekijä maksaa korvauksen?

Jos rikosentekijä ei maksa tuomioistuimen ratkaisua vapaaehtoisesti, ratkaisu voidaan panna täytäntöön ulosotossa. Asia ei tule ulosotossa vireille automaattisesti, vaan sinun pitää toimittaa ulosottomiehelle ulosottohakemus ja liittää siihen tuomioistuimen päätös.

Et voi vaatia korvausta rikosentekijältä siltä osin kuin olet saanut Valtiokonttorilta valtion varoista maksettavaa korvausta saman vahingon johdosta.

Jos rikosentekijä ei maksa korvausta, voiko valtio maksaa uhrille etumaksua tämän sijasta? Millä ehdoin?

Uhrin ei tarvitse vaatia rikosentekijää maksamaan korvausta saadakseen korvausta valtion varoista. Uhrin on kuitenkin oikeudenkäynnissä esitettävä korvausvaatimuksensa rikosentekijälle.

Onko uhrilla oikeus saada korvausta valtiolta?

Jos joudut (tai läheisesi on joutunut) rikoksen uhriksi Suomessa, sinulle voidaan maksaa valtion varoista korvausta rikoksella aiheutetusta henkilövahingosta ja kärsimyksestä. Korvausta saadaksesi sinun on ilmoitettava rikoksesta poliisille.

Jos rikosasiaa käsitellään tuomioistuimessa, sinun tulee pyrkiä saamaan oikeutesi korvaukseen tuomiolla vahvistetuksi. Tämä tarkoittaa, että sinun tulee esittää oikeudenkäynnissä korvausvaatimus rikoksen tekijää kohtaan. Rikosvahinkokorvausta ei yleensä suoriteta, mikäli olet laiminlyönyt tämän velvollisuuden.

Sinun on haettava korvausta kolmen vuoden kuluessa siitä, kun korvausasiassa on annettu lainvoimainen tuomio. Jollei asiaa ole käsitelty tuomioistuimessa, korvausta on vaadittava kymmenen vuoden kuluessa rikoksen tekopäivästä. Näistä määräajoista voidaan joustaa vain erityisestä syystä.

Korvausvaatimuksesi käsitellään Valtiokonttorissa. Voit lähettää hakemuksen joko sähköisesti osoitteeseen rikosvahingot@valtiokonttori.fi tai tulostaa lomakkeen ja toimittaa sen postitse osoitteella: Valtiokonttori, PL 50, 00054 Valtiokonttori.

Onko uhrilla oikeus saada korvausta, jos rikosentekijää ei tuomita?

Voit hakea korvausta, vaikka rikosentekijä jäisi tuntemattomaksi. Sinun on toimitettava korvaushakemuksesi liitteenä jäljennös poliisin esitutkintapöytäkirjasta tai muu luotettava selvitys todisteeksi tapahtumista.

Sinulla on oikeus korvaukseen myös silloin, kun rikosentekijä on tiedossa, mutta häntä ei tuomita rikoksesta, koska hän on alle 15-vuotias tai syynä keeton.

Onko mahdollista saada etumaksua sillä aikaa kun korvaushakemusta käsitellään?

Tarvittaessa voit tehdä kirjallisen ennakkokorvaushakemuksen. Ennakkokorvausta voidaan maksaa, jos korvausasiiasi käsittely viivästyy sinusta riippumattomasta syystä ja sinulla on oikeus määrältään merkittävään korvaukseen.

Päivitetty viimeksi: 14/10/2018

Tämän sivuston eri kieliversioita ylläpitävät asianomaiset jäsenvaltiot. Käännökset on tehty Euroopan komissiossa. Muutokset, joita jäsenvaltiot ovat saattaneet tehdä tekstin alkuperäisversioon, eivät välttämättä näy käännöksissä. Euroopan komissio ei ole vastuussa tässä asiakirjassa esitetyistä tai mainituista tiedoista. Ks. oikeudellinen huomautus, josta löytyvät tästä sivustosta vastaavan jäsenvaltion tekijänoikeussäännöt.

5 - Rikoksen uhrin oikeus saada tukea ja apua

Mihin on otettava yhteyttä?

 Tukea kaikille rikoksen uhreille

- Rikosuhripäivystys, puh: 116 006

 Turvakotipalvelut lähisuhdeväkivallan uhreille

 Nettiturvakoti

 SERI-tukikeskukset seksuaalisen väkivallan uhreille (yli 16-vuotiaat):

- Helsinki, Turku, Tampere, Kuopio, Oulu

Raiskauskriisikeskus Tukinainen

- puh. 0800 97899

 Nettitukinainen

 Raiskauskriisikeskus Tukinainen <https://www.nettitukinainen.fi/>

 Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmä

- Joutsenon vastaanottokeskus puh. 029 54 63 177

Sovittelu

- sovittelutoimistot:

 Rikos- ja riita-asioiden sovittelu

 Rikos- ja riita-asioiden sovittelu (englanti)

 Poliisi

- kiireelliset tapaukset: soita 112 (yleinen hätänumero)

 Oikeusapu

 Rikosvahinkojen korvaaminen valtion varoista

- Valtiokonttori puh. 0295 50 2736

Rikoksen uhrien neuvontapuhelin

Rikosuhripäivystys puh. 116 006

Nollalinja (24/7) puh. 080 005 005 (lähisuhdeväkivallan ja naisiin kohdistuvan väkivallan uhrin)

Raiskauskriisikeskus Tukinainen puh. 0800 97899 (seksuaaliväkivallan uhrin)

Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmä (24/7) puh. 029 54 63 177 (ihmiskaupan uhrin)

Voiko uhri saada tukea maksutta?

Uhrien tukijärjestöjen tarjoama tuki on maksutonta. Myös turvakotipalvelut, seksuaalirikoksen uhrien tukikeskuksen palvelut sekä ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän palvelut ovat asiakkaalle maksuttomia.

Millaista tukea rikoksen uhri voi saada valtiolta tai viranomaisilta?

Rikoksen uhri voi tarvita lääkärin apua tai muita sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita, kuten sosiaalipäivystystä, sairaalahoitoa sekä fyysistä ja psyykkistä kuntoutusta. Uhri voi käyttää näitä palveluja samoilla edellytyksillä kuin muut asiakkaat.

Turvakodit tarjoavat välitöntä kriisiapua, ympärivuorokautista turvattua asumista sekä akuuttiin tilanteeseen liittyvää psykososiaalista tukea, neuvontaa ja ohjausta. Palvelua tarjotaan ensisijaisesti lähisuhdeväkivaltaa tai sen uhkaa kokeneille henkilöille ja perheille. Osa palveluista on järjestöjen tuottamia.

Turvakotipalveluiden järjestämisestä vastaa Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmä on valtion viranomainen, jonka tehtävä on huolehtia siitä, että ihmiskaupan uhrille taatut oikeudet toteutuvat.

Tukipalveluita ovat mm. turvallinen majoitus, terveydenhoitopalvelut, sosiaalipalvelut, vastaanottoraha tai toimeentulotuki, lainmukainen oikeusapu ja oikeudellinen neuvonta, tukihenkilö rikosprosessia varten sekä tulkki- ja käännöspalvelut. Auttamisjärjestelmän lisäksi myös järjestöt tarjoavat apua ihmiskaupan uhreille.

Uhrilla on oikeus käyttää oikeudellista avustajaa rikosilmoituksen tekemisessä, kuulustelussa ja oikeudenkäynnissä. Avustajana saa toimia asianajaja, julkinen oikeusavustaja tai luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja.

Pieni- ja keskituloisilla voi olla mahdollisuus saada valtion oikeusapua. Tällöin avustajan palkkion maksaa osaksi tai kokonaan valtio. Oikeusapua voi hakea oikeusaputoimistosta tai käyttäen sähköistä asiointipalvelua. Uhri voi myös pyytää asianajo- tai lakiasiantuntijaa hakemaan oikeusapua hänen puolestaan. Tuomioistuin voi määrätä uhrille oikeudenkäyntiavustajan ja tukihenkilön, jos kyseessä on lähisuhdeväkivalta, seksuaalirikos tai uhrin henkeen, terveyteen tai vapauteen kohdistuva vakava rikos. Tällöin valtio maksaa palkkion uhrin tuloista riippumatta.

Uhri voi käyttää tukihenkilöä rikosasian käsittelyn eri vaiheissa. Uhri voi pyytää tukihenkilöksi haluamansa henkilön. Tukihenkilö saa olla läsnä kuulusteluissa ja oikeudenkäynneissä, mutta läsnäoloa voidaan joissakin tilanteissa rajoittaa. Esimerkiksi Rikosuhripäivystyksestä voi saada maksuttoman, tehtävään koulutetun tukihenkilön. Rikosuhripäivystyksen tuottamat uhrien yleiset tukipalvelut rahoittaa oikeusministeriö ja niitä koskee julkinen palveluvelvoite.

Millaista tukea rikoksen uhri voi saada kansalaisjärjestöiltä?

Monet järjestöt tarjoavat rikoksen uhreille tukea, neuvontaa ja ohjausta. Rikosuhripäivystys antaa kaikenlaisiin rikoksiin ja rikosprosessiin liittyvää apua sekä uhrin oikeuksien käyttämisen kannalta olennaista neuvontaa. Lähisuhdeväkivallan uhrin voivat saada suojaa ja tukea turvakodeista, ja apua on tarjolla myös puhelin- ja avopalveluna. Joillakin paikkakunnilla on tarjolla erityistukea seksuaalirikoksen uhreille ja maahanmuuttajataustaisille naisille sekä vertaistukea henkirikoksen uhrien omaisille.

Järjestöjen tukipalveluita

 Rikosuhripäivystys

Tukea kaikille rikoksen uhreille, todistajat ja uhrin läheiset mukaan lukien. Rikosprosessiin liittyvää apua ja neuvontaa uhrin oikeuksien käyttämisessä.

Valtakunnallinen auttava puhelin, juristin puhelinneuvonta, internet-tukipalvelu. Alueellisenä palvelumuotona tukihenkilötoiminta.

- auttava puhelin p. 116 006 (maksuton)

- juristin puhelinneuvonta puh. 0800 161 177 (maksuton)

Nollalinja

24/7 tukipuhelin lähisuhdeväkivallan ja naisiin kohdistuvan väkivallan uhreille, puh. 080 005 005 (maksuton)

Ensi- ja turvakotien liitto

Turvakotipalvelua perhe- tai lähisuhhteessa väkivaltaa tai sen uhkaa kokeneille, jotka tarvitsevat tukea väkivallasta selviämiseen sekä väliaikaisen asuinpaikan. Avopalveluista tukea perheväkivallan aiheuttaman tilanteen ratkaisemiseen ja kriisistä selviytymiseen. Puhelinneuvontaa, keskusteluapua väkivaltatyön ammattilaiselta, ohjattu vertaisryhmä tai tuettua asumista.

Nettiturvakoti

Ensi- ja turvakotien liiton verkkopalvelu, auttaa väkivallan kaikkia osapuolia.

Raiskauskriisikeskus Tukinainen

Tukea ja ohjausta seksuaalisen väkivallan ja/tai hyväksikäytön kohteeksi joutuneille sekä heidän läheisilleen. Myös nettiauttamispalvelu.

- kriisipuhelin: puh. 0800 97899 (maksuton)

- juristipäivystys: puh. 0800 97895 (maksuton)

Monika-Naiset liitto ry

Matalan kynnyksen palveluja, oikeudellista neuvontaa ja turva-asumispalvelu väkivaltaa kokeneille maahanmuuttajanaisille ja -lapsille. Apua useilla eri kielillä, myös tukihenkilöpalvelu.

- auttava puhelin 0800 05058 (maksuton)

- turvakoti Mona puh. 045 639 6274 (24h)

Naisten Linja

Neuvontaa ja tukea väkivallasta huolestuneille naisille ja tytöille. Tietoa internetissä ja puhelimitse.

- puh. 0800 02400 (maksuton)

Pro-tukipiste

Terveys- ja tukipalveluita seksi- tai erotiikka-alalla toimiville ihmisille sekä tukea ihmiskaupan uhreille.

HUOMA - Henkirikoksen uhrien läheiset ry

Vertaistukea henkirikoksen uhrien läheisille.

- puh. 050 401 2230

 <https://www.huoma.fi/>

MIELI Suomen Mielenterveys ry

Apua elämän kriiseihin.

- kriisipuhelin, p. 09 2525 0111 (24 h)

Suvanto ry - Turvallisen vanhuuden puolesta

Apua, vertaistukea ja lakineuvontaa ikääntyneille kaltoinkohtelua ja väkivaltaa vastaan.

- SUVANTO-linja, auttava puhelin puh. 0800 06776 (maksuton)

Päivitetty viimeksi: 14/10/2018

Tämän sivuston eri kieliversioita ylläpitävät asianomaiset jäsenvaltiot. Käännökset on tehty Euroopan komissiossa. Muutokset, joita jäsenvaltiot ovat saattaneet tehdä tekstin alkuperäisversioon, eivät välttämättä näy käännöksissä. Euroopan komissio ei ole vastuussa tässä asiakirjassa esitetyistä tai mainituista tiedoista. Ks. oikeudellinen huomautus, josta löytyvät tästä sivustosta vastaavan jäsenvaltion tekijänoikeussäännöt.